

Brahmasutra

——
ब्रह्मसूत्राणि

——
Document Information

Text title : brahma_suutra

File name : brahma_suutra.itx

Category : sUtra, major_works

Location : doc_z_misc_major_works

Transliterated by : Shrisha Rao shrao at dvaita.org

Proofread by : Shrisha Rao shrao at dvaita.org, Sunder Hattangadi sunder at hotmail.com,

Dima Muzhetsky dimamuzhetsky at yahoo.com

Latest update : January 27, 2000, Renumbered, corrected May 28, 2009, September 10, 2024

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

September 16, 2024

sanskritdocuments.org

Brahmasutra

ब्रह्मसूत्राणि

ॐ

॥ श्री गुरुभ्यो नमः उरिः ॐ ॥

॥ श्री बादरायणाभिधेयश्रीवेदव्यासमहर्षिप्रणीतानि
श्री ब्रह्मसूत्राणि ॥

॥ अथ प्रथमोऽध्यायः ॥

ॐ अथातो ब्रह्मजिज्ञासा ॐ ॥ १.१.१ ॥

ॐ जन्माद्यस्य यतः ॐ ॥ १.१.२ ॥

ॐ शास्त्रयोनित्वात् ॐ ॥ १.१.३ ॥

ॐ तत्समन्वयात् ॐ ॥ १.१.४ ॥

ॐ षडक्षतेर्नाशब्दम् ॐ ॥ १.१.५ ॥

ॐ गौणश्रेत्रात्मशब्दात् ॐ ॥ १.१.६ ॥

ॐ तन्निष्ठस्य मोक्षोपदेशात् ॐ ॥ १.१.७ ॥

ॐ उच्यत्वावयनाच्च ॐ ॥ १.१.८ ॥

ॐ स्वाप्ययात् ॐ ॥ १.१.९ ॥

ॐ गतिसामान्यात् ॐ ॥ १.१.१० ॥

ॐ श्रुतत्वाच्च ॐ ॥ १.१.११ ॥

ॐ आनन्दमयोऽस्यासात् ॐ ॥ १.१.१२ ॥

ॐ विकारशब्दान्नेतियेन प्राचुर्यात् ॐ ॥ १.१.१३ ॥

ॐ तद्व्येत्युपदेशाच्च ॐ ॥ १.१.१४ ॥

- ॐ मान्त्रवर्णिकमेव य गीयते ॐ ॥ १.१.१५ ॥
- ॐ नेतरोऽनुपपत्तेः ॐ ॥ १.१.१६ ॥
- ॐ भेदव्यपदेशाख्य ॐ ॥ १.१.१७ ॥
- ॐ कामाख्य नानुमानापेक्षा ॐ ॥ १.१.१८ ॥
- ॐ अस्मिन्नस्य य तद्योगं शास्ति ॐ ॥ १.१.१९ ॥
- ॐ अन्तस्तद्धर्मोपदेशात् ॐ ॥ १.१.२० ॥
- ॐ भेदव्यपदेशाख्यान्वः ॐ ॥ १.१.२१ ॥
- ॐ आकाशस्तल्लिङ्गात् ॐ ॥ १.१.२२ ॥
- ॐ अत एव प्राणः ॐ ॥ १.१.२३ ॥
- ॐ ज्योतिश्चरणाभिधानात् ॐ ॥ १.१.२४ ॥
- ॐ छन्दोऽभिधानान्नेतियेन्न तथाचेतोऽर्पणनिगदात्तथा
 छि दर्शनम् ॐ ॥ १.१.२५ ॥
- ॐ भूतादिपादव्यपदेशोपपत्तेश्चैवम् ॐ ॥ १.१.२६ ॥
- ॐ उपदेशभेदान्नेति येन्नोभयस्मिन्प्रथमविरोधात् ॐ ॥ १.१.२७ ॥
- ॐ प्राणस्तथानुगमात् ॐ ॥ १.१.२८ ॥
- ॐ नवकतुरात्मोपदेशादिति येदध्यात्मसंभन्धभूमा
 ज्यस्मिन् ॐ ॥ १.१.२९ ॥
- ॐ शास्त्रदृष्ट्या तूपदेशो वामदेववत् ॐ ॥ १.१.३० ॥
- ॐ जुवमुष्यप्राणलिङ्गान्नेति येन्नोपासत्रैविधादाश्रितत्वादिल
 तद्योगात् ॐ ॥ १.१.३१ ॥

एति श्रीमत्सूत्राद्वैपायनकृतअभिसूत्रेषु

प्रथमाध्यायस्य प्रथमः पादः समाप्तः

ॐ सर्वत्र प्रसिद्धोपदेशात् ॐ ॥ १.२.१ ॥

ॐ विवक्षितगुणोपपत्तेश्च ॐ ॥ १.२.२ ॥

- ॐ अनुपपत्तेस्तु न शारीरः ॐ ॥ १.२.३ ॥
- ॐ कर्मकर्तृव्यपदेशाख्य ॐ ॥ १.२.४ ॥
- ॐ शब्दविशेषात् ॐ ॥ १.२.५ ॥
- ॐ स्मृतेश्च ॐ ॥ १.२.६ ॥
- ॐ अर्भकौकस्त्वात् तद्व्यपदेशाख्य नेति येन नियाय्यत्वादेवं
व्योभवस्य ॐ ॥ १.२.७ ॥
- ॐ संभोगप्राप्तिरिति येन वैशेष्यात् ॐ ॥ १.२.८ ॥
- ॐ अत्ता चराचरत्राडणात् ॐ ॥ १.२.९ ॥
- ॐ प्रकरणाख्य ॐ ॥ १.२.१० ॥
- ॐ गुडां प्रविष्टावात्मानौ छि तदर्शनात् ॐ ॥ १.२.११ ॥
- ॐ विशेषणाख्य ॐ ॥ १.२.१२ ॥
- ॐ अन्तर उपपत्तेः ॐ ॥ १.२.१३ ॥
- ॐ स्थानादिव्यपदेशाख्य ॐ ॥ १.२.१४ ॥
- ॐ सुभविशिष्टाभिधानादेव य ॐ ॥ १.२.१५ ॥
- ॐ श्रुतोपनिषत्सगत्यभिधानाख्य ॐ ॥ १.२.१६ ॥
- ॐ अनवस्थितेरसंभवाख्य नेतरः ॐ ॥ १.२.१७ ॥
- ॐ अन्तर्याम्यधिदैवादिषु तद्धर्मव्यपदेशात् ॐ ॥ १.२.१८ ॥
- ॐ न य स्मार्त अतद्धर्माभिपालात् ॐ ॥ १.२.१९ ॥
- ॐ शरीरश्रोत्रभयेऽपि छि भेदेनैनमधीयते ॐ ॥ १.२.२० ॥
- ॐ अदृश्यत्वादिगुणको धर्मोक्तेः ॐ ॥ १.२.२१ ॥
- ॐ विशेषणभेदव्यपदेशाभ्यां नेतरौ ॐ ॥ १.२.२२ ॥
- ॐ तृपोपन्यासाख्य ॐ ॥ १.२.२३ ॥
- ॐ वैश्वानरः साधारणशब्दविशेषात् ॐ ॥ १.२.२४ ॥
- ॐ स्मर्यमाणमनुमानं स्यादिति ॐ ॥ १.२.२५ ॥
- ॐ शब्दादिभ्योऽन्तः प्रतिष्ठानान्नेति येन तथा

(पाठेभ्यः प्रतिष्ठानाभ्यः नेति येन)

दृष्ट्युपदेशादसंभवात्पुरुषविधमपि यैनमधीयते ॐ ॥ १.२.२६ ॥

ॐ अत एव न देवता भूतं य ॐ ॥ १.२.२७ ॥

ॐ साक्षादप्यविरोधं जैमिनिः ॐ ॥ १.२.२८ ॥

ॐ अभिव्यक्तैरित्याश्मरथ्यः ॐ ॥ १.२.२९ ॥

ॐ अनुस्मृतेर्बाहिरिः ॐ ॥ १.२.३० ॥

ॐ सम्पत्तेरिति जैमिनिः तथा हि दर्शयति ॐ ॥ १.२.३१ ॥

ॐ आभनन्ति यैनमस्मिन् ॐ ॥ १.२.३२ ॥

इति श्रीमत्सृष्ट्याद्वैपायनकृतअभिसूत्रेषु

प्रथमाध्यायस्य द्वितीयः पाठः समाप्तः

ॐ द्युभ्वाधायतनं स्वशब्दात् ॐ ॥ १.३.१ ॥

ॐ मुक्तोपसृप्यव्यपदेशात् ॐ ॥ १.३.२ ॥

ॐ नानुमानमतच्छब्दात् ॐ ॥ १.३.३ ॥

ॐ प्राणभृथ्य ॐ ॥ १.३.४ ॥

ॐ भेदव्यपदेशात् ॐ ॥ १.३.५ ॥

ॐ प्रकरणात् ॐ ॥ १.३.६ ॥

ॐ स्थित्यदनाभ्यां य ॐ ॥ १.३.७ ॥

ॐ भूमा सम्प्रसादादध्युपदेशात् ॐ ॥ १.३.८ ॥

ॐ धर्मोपपत्तेश्च ॐ ॥ १.३.९ ॥

ॐ अक्षरमम्बरान्तधृतेः ॐ ॥ १.३.१० ॥

ॐ सा य प्रशासनात् ॐ ॥ १.३.११ ॥

ॐ अन्यभाष्यवृत्तेश्च ॐ ॥ १.३.१२ ॥

ॐ ईक्षतिकर्मव्यपदेशात् सः ॐ ॥ १.३.१३ ॥

ॐ दृष्ट उच्यतेः ॐ ॥ १.३.१४ ॥

- ઐ ગતિશબ્દાભ્યાં તથા હિ દૃષ્ટં લિડ્ગં ચ ઐ ॥ ૧.૩.૧૫ ॥
- ઐ ધૃતેશ્ચ મહિમ્નોડસ્યાસ્મિન્નુપલભ્યેઃ ઐ ॥ ૧.૩.૧૬ ॥
- ઐ પ્રસિદ્ધેશ્ચ ઐ ॥ ૧.૩.૧૭ ॥
- ઐ ઇતરપરામર્શાત્ સ ઇતિ ચેન્નાસમ્ભવાત્ ઐ ॥ ૧.૩.૧૮ ॥
- ઐ ઉત્તરાચ્ચેદાવિર્ભૂતસ્વરૂપસ્તુ ઐ ॥ ૧.૩.૧૯ ॥
- ઐ અન્યાર્થશ્ચ પરામર્શઃ ઐ ॥ ૧.૩.૨૦ ॥
- ઐ અલ્પશ્રુતેરિતિ ચેત્તદુક્તમ્ ઐ ॥ ૧.૩.૨૧ ॥
- ઐ અનુકૃતેસ્તસ્ય ચ ઐ ॥ ૧.૩.૨૨ ॥
- ઐ અપિ સ્મર્યતે ઐ ॥ ૧.૩.૨૩ ॥ પાઠભેદ અપિ ચ સ્મર્યતે
- ઐ શબ્દાદેવ પ્રમિતઃ ઐ ॥ ૧.૩.૨૪ ॥
- ઐ હૃદયપેક્ષયા તુ મનુષ્યાધિકારત્વાત્ ઐ ॥ ૧.૩.૨૫ ॥
- ઐ તદ્દુપર્યપિ બાદરાયણઃ સંભવાત્ ઐ ॥ ૧.૩.૨૬ ॥
- ઐ વિરોધઃ કર્મણીતિ ચેન્નાનેકપ્રતિપત્તેર્દર્શનાત્ ઐ ॥ ૧.૩.૨૭ ॥
- ઐ શબ્દ ઇતિચેન્નાતઃ પ્રભવાત્પ્રત્યક્ષાનુમાનાભ્યામ્ ઐ ॥ ૧.૩.૨૮ ॥
- ઐ અત એવ ચ નિત્યત્વમ્ ઐ ॥ ૧.૩.૨૯ ॥
- ઐ સામાનનામરૂપત્વાચ્ચાવૃત્તાવાચ્યવિરોધો
- દર્શનાત્સ્મૃતેશ્ચ ઐ ॥ ૧.૩.૩૦ ॥
- ઐ મધ્વાદિષ્વસંભવાદનધિકારં જૈમિનિઃ ઐ ॥ ૧.૩.૩૧ ॥
- ઐ જ્યોતિષિ ભાવાચ્ચ ઐ ॥ ૧.૩.૩૨ ॥
- ઐ ભાવં તુ બાદરાયણોડસ્તિ હિ ઐ ॥ ૧.૩.૩૩ ॥
- ઐ શુગસ્ય તદનાદરશ્રવણાત્તદાદ્રવણાત્સૂચ્યતે હિ ઐ ॥ ૧.૩.૩૪ ॥
- ઐ ક્ષત્રિયત્વાગતેશ્ચોત્તરત્ર ચૈત્રરથેન લિડ્ગાત્ ઐ ॥ ૧.૩.૩૫ ॥
- ઐ સંસ્કારપરામર્શાત્તદભાવાભિલાપાચ્ચ ઐ ॥ ૧.૩.૩૬ ॥
- ઐ તદભાવનિર્ધારણે ચ પ્રવૃત્તેઃ ઐ ॥ ૧.૩.૩૭ ॥
- ઐ શ્રવણાધ્યયનાર્થપ્રતિષેધાત્ સ્મૃતેશ્ચ ઐ ॥ ૧.૩.૩૮ ॥

ॐ कम्पनात् ॐ ॥ १.३.३८ ॥

ॐ ज्योतिर्दर्शनात् ॐ ॥ १.३.४० ॥

ॐ आकाशोऽर्थान्तरत्वादिव्यपदेशात् ॐ ॥ १.३.४१ ॥

ॐ सुषुप्त्युक्तान्त्योर्भेदेन ॐ ॥ १.३.४२ ॥

ॐ पत्यादिशब्देभ्यः ॐ ॥ १.३.४३ ॥

एति श्रीमल्लुषण्ड्रैपायनकृतअभिसूत्रेषु

प्रथमाध्यायस्य तृतीयः पादः समाप्तः

ॐ आनुमानिकमध्येकेषामिति चेन्न शरीररूपकविन्यस्तगृहीतेर्दर्शयति
य ॐ ॥ १.४.१ ॥

ॐ सूक्ष्मं तु तदर्हत्वात् ॐ ॥ १.४.२ ॥

ॐ तदधीनत्वादर्थवत् ॐ ॥ १.४.३ ॥

ॐ ज्ञेयत्वावयनाच्च ॐ ॥ १.४.४ ॥

ॐ वदतीति चेन्न प्राज्ञो हि ॐ ॥ १.४.५ ॥

पाठभेद 1.4.5 and 6 combined

ॐ प्रकरणात् ॐ ॥ १.४.६ ॥

ॐ त्रयाणामेव यैवमुपन्यासः प्रश्नश्च ॐ ॥ १.४.७ ॥

ॐ मलद्वय्य ॐ ॥ १.४.८ ॥

ॐ यमसवदविशेषात् ॐ ॥ १.४.९ ॥

ॐ ज्योतिरूपकमा तु तथा ल्यधीयत अेके ॐ ॥ १.४.१० ॥ (ज्योतिरूपकमात्)

ॐ कल्पनोपदेशाच्च मध्वादिवदविरोधः ॐ ॥ १.४.११ ॥

ॐ न सङ्ख्योपसङ्गच्छादपि नानाभावादतिरेकाच्च ॐ ॥ १.४.१२ ॥

ॐ प्राणान्यो वाक्यशेषात् ॐ ॥ १.४.१३ ॥

ॐ ज्योतिषैकेषामसत्यन्ते ॐ ॥ १.४.१४ ॥

ॐ कारणात्वेन याकाशादिषु यथाव्यपदिष्टोक्तेः ॐ ॥ १.४.१५ ॥

ઐ સમાકર્ષાત્ ઐ ॥ ૧.૪.૧૬ ॥

ઐ જગદ્ભાવિત્વાત્ ઐ ॥ ૧.૪.૧૭ ॥

ઐ જીવમુખ્યપ્રાણલિડ્ગાત્રેતિ ચેત્ તદ્વ્યાપ્યાતમ્ ઐ ॥ ૧.૪.૧૮ ॥ (જીવમુખ્યપ્રાણલિડ્ગાદિતિ)

ઐ અન્યાર્થ તુ જૈમિનિઃ પ્રશ્નવ્યાખ્યાનાભ્યામપિ ચૈવમેકે ઐ ॥ ૧.૪.૧૯ ॥

ઐ વાજ્યાનવયાત્ ઐ ॥ ૧.૪.૨૦ ॥

ઐ પ્રતિજ્ઞાસિદ્ધેર્લિડ્ગમાશ્મરથ્યઃ ઐ ॥ ૧.૪.૨૧ ॥

ઐ ઉત્ક્રમિષ્યત એવં ભાવાદિત્યૌડુલોમિઃ ઐ ॥ ૧.૪.૨૨ ॥

ઐ અવસ્થિતેરિતિ કાશકૃત્સ્નઃ ઐ ॥ ૧.૪.૨૩ ॥

ઐ પ્રકૃતિશ્ચ પ્રતિજ્ઞાદૃષ્ટાન્તાનુપરોધાત્ ઐ ॥ ૧.૪.૨૪ ॥

ઐ અભિધ્યોપદેશાચ્ચ ઐ ॥ ૧.૪.૨૫ ॥

ઐ સાક્ષાચ્ચોભયામ્નાનાત્ ઐ ॥ ૧.૪.૨૬ ॥

ઐ આત્મકૃતેઃ પરિણામાત્ ઐ ॥ ૧.૪.૨૭ ॥

ઐ યોનિશ્ચ હિ ગીયતે ઐ ॥ ૧.૪.૨૮ ॥

ઐ એતેન સર્વેવ્યાપ્યાતાવ્યાપ્યાતાઃ ઐ ॥ ૧.૪.૨૯ ॥

ઇતિ શ્રીમત્કૃષ્ણદ્વૈપાયનકૃતબ્રહ્મસૂત્રેષુ
પ્રથમાધ્યાયસ્ય ચતુર્થઃ પાદઃ સમાપ્તઃ
॥ ઇતિ પ્રથમોઽધ્યાયઃ ॥

॥ અથ દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ ॥

ઐ સ્મૃત્યનવકાશદોષપ્રસડ્ગ ઇતિ

ચેન્નાન્યસ્મૃત્યનવકાશદોષપ્રસડ્ગાત્ ઐ ॥ ૨.૧.૧ ॥

ઐ ઇતરેષાં ચાનુપલબ્ધેઃ ઐ ॥ ૨.૧.૨ ॥

ઐ એતેન યોગઃ પ્રત્યુક્તઃ ઐ ॥ ૨.૧.૩ ॥

ઐ ન વિલક્ષણત્વાદસ્ય તથાત્વં ચ શબ્દાત્ ઐ ॥ ૨.૧.૪ ॥

ઐ દૃશ્યતે તુ ઐ ॥ ૨.૧.૫ ॥

- ॐ अभिमानिव्यपदेशस्तु विशेषानुगतिभ्याम् ॐ ॥ २.१.६ ॥
- ॐ दृश्यते च ॐ ॥ २.१.७ ॥ पाठभेद दृश्यते तु
- ॐ असदिति चेन्न प्रतिषेधमात्रत्वात् ॐ ॥ २.१.८ ॥
- ॐ अपीतौ तद्ध्रस्वसङ्गादसमञ्जसम् ॐ ॥ २.१.९ ॥
- ॐ न तु दृष्टान्तभावात् ॐ ॥ २.१.१० ॥
- ॐ स्वपक्षदोषाभ्य ॐ ॥ २.१.११ ॥
- ॐ तर्कप्रतिष्ठानादपि अन्यथानुमेयमिति
येदेषामप्यनिर्माक्षप्रसङ्गः ॐ ॥ २.१.१२ ॥
- ॐ येतेन शिष्टापदिग्राह्यपि व्याख्याताः ॐ ॥ २.१.१३ ॥
- ॐ भोङ्त्रापत्तेरविभागश्चेत्स्याल्लोकवत् ॐ ॥ २.१.१४ ॥
- ॐ तदनन्यत्वमारम्भेणशब्दादिभ्यः ॐ ॥ २.१.१५ ॥
- ॐ भावे योपलब्धेः ॐ ॥ २.१.१६ ॥
- ॐ सत्त्वाभ्यावरस्य ॐ ॥ २.१.१७ ॥
- ॐ असद्व्यपदेशान्नेति चेन्न धर्मान्तरेण वाक्यशेषात् ॐ ॥ २.१.१८ ॥
- ॐ युक्तेः शब्दान्तराभ्य ॐ ॥ २.१.१९ ॥
- ॐ पटवभ्य ॐ ॥ २.१.२० ॥
- ॐ यथा प्राणानिः ॐ ॥ २.१.२१ ॥
- ॐ एतदव्यपदेशाद्धिताकरणादिदोषप्रसक्तिः ॐ ॥ २.१.२२ ॥
- ॐ अधिकं तु भेदनिर्देशात् ॐ ॥ २.१.२३ ॥
- ॐ अशमादिवभ्य तदनुपपत्तिः ॐ ॥ २.१.२४ ॥
- ॐ उपसंख्यारदर्शान्नेति चेन्न क्षीरवद्धि ॐ ॥ २.१.२५ ॥
- ॐ देवादिष्वपि लोके ॐ ॥ २.१.२६ ॥
- ॐ कृत्स्नप्रसक्तिर्निरवयवत्वशब्दकोपो वा ॐ ॥ २.१.२७ ॥
- ॐ श्रुतेस्तु शब्दमूलत्वात् ॐ ॥ २.१.२८ ॥
- ॐ आत्मनि यैवं विचित्राश्च छि ॐ ॥ २.१.२९ ॥

- ॐ स्वपक्षदोषाख्य ॐ ॥ २.१.३० ॥
 ॐ सर्वोपेता य तद्दर्शनात् ॐ ॥ २.१.३१ ॥
 ॐ विकरणात्वात्रेतिचेत्तद्दुक्तम् ॐ ॥ २.१.३२ ॥
 ॐ न प्रयोजनत्वात् ॐ ॥ २.१.३३ ॥
 ॐ लोकावत्तु लीलाडैवल्यम् ॐ ॥ २.१.३४ ॥
 ॐ वैश्वम्यनैर्धृष्ये न सापेक्षत्वात्तथा छि दृश्यति ॐ ॥ २.१.३५ ॥
 ॐ कर्माविभागादिति येनानादित्वात् ॐ ॥ २.१.३६ ॥
 ॐ उपपद्यते याप्युपलभ्यते य ॐ ॥ २.१.३७ ॥
 ॐ सर्वधर्मोपपत्तेश्च ॐ ॥ २.१.३८ ॥

धति श्रीमत्कृष्णार्द्रैपायनकृतब्रह्मसूत्रेषु

द्वितीयाध्यायस्य प्रथमः पादः समाप्तः

- ॐ रथनानुपपत्तेश्च नानुमानम् ॐ ॥ २.२.१ ॥
 ॐ प्रवृत्तेश्च ॐ ॥ २.२.२ ॥
 ॐ पयोऽम्बुवय्येत्तत्रापि ॐ ॥ २.२.३ ॥
 ॐ व्यतिरेकानवस्थितेश्चानपेक्षत्वात् ॐ ॥ २.२.४ ॥
 ॐ अन्यत्राभावाख्य न तृणादिवत् ॐ ॥ २.२.५ ॥
 ॐ अब्युपगमेऽप्यर्थाभावात् ॐ ॥ २.२.६ ॥
 ॐ पुरुषाश्मवदितियेत्तथापि ॐ ॥ २.२.७ ॥
 ॐ अङ्गित्वानुपपत्तेः ॐ ॥ २.२.८ ॥
 ॐ अन्यथानुमितौ य ज्ञाशक्तिवियोगात् ॐ ॥ २.२.९ ॥
 ॐ विप्रतिषेधाख्यासमञ्जसम् ॐ ॥ २.२.१० ॥
 ॐ मडदीर्घवद्वा ङस्वपरिमिण्डलाभ्याम् ॐ ॥ २.२.११ ॥
 ॐ उभयथापि न कर्मात्तस्तदभावः ॐ ॥ २.२.१२ ॥
 ॐ समवायाभ्युपगमाख्य साम्यादनवस्थितेः ॐ ॥ २.२.१३ ॥

- ॐ नित्यमेव च भावात् ॐ ॥ २.२.१४ ॥
- ॐ रुपादिमत्त्वाख्य विपर्ययो दर्शनात् ॐ ॥ २.२.१५ ॥
- ॐ उभयथा च दोषात् ॐ ॥ २.२.१६ ॥
- ॐ अपरिग्रहाख्यात्यन्तमनपेक्षा ॐ ॥ २.२.१७ ॥
- ॐ समुदायोभयछेतुकेऽपि तदप्राप्तिः ॐ ॥ २.२.१८ ॥
- ॐ धतरेतरप्रत्ययत्वादिति येन्नैतत्प्रतिमात्रनिमित्तत्वात् ॐ ॥ २.२.१९ ॥
- ॐ उत्तरोत्पाद्ये च पूर्वनिरोधात् ॐ ॥ २.२.२० ॥
- ॐ असति प्रतिज्ञोपरोधो यौगपद्यमन्यथा ॐ ॥ २.२.२१ ॥
- ॐ प्रतिसङ्ख्याप्रतिसङ्ख्यानिरोधाप्राप्तिः अविच्छेदात् ॐ ॥ २.२.२२ ॥
- ॐ उभयथा च दोषात् ॐ ॥ २.२.२३ ॥
- ॐ आकाशो याविशेषात् ॐ ॥ २.२.२४ ॥
- ॐ अनुस्मृतेश्च ॐ ॥ २.२.२५ ॥
- ॐ नासतोऽदृष्टत्वात् ॐ ॥ २.२.२६ ॥
- ॐ उदासीनानामपि यैवं सिद्धिः ॐ ॥ २.२.२७ ॥
- ॐ नाभाव उपलब्धेः ॐ ॥ २.२.२८ ॥
- ॐ वैधर्म्याख्य न स्वप्रादिवत् ॐ ॥ २.२.२९ ॥
- ॐ न भावोऽनुपलब्धेः ॐ ॥ २.२.३० ॥
- ॐ क्षणिकत्वाख्य ॐ ॥ २.२.३१ ॥
- ॐ सर्वथानुपपत्तेश्च ॐ ॥ २.२.३२ ॥
- ॐ नैकस्मिन्नसम्भवात् ॐ ॥ २.२.३३ ॥
- ॐ अथेवं यात्माकात्स्न्यम् ॐ ॥ २.२.३४ ॥
- ॐ न च पर्यायाद्यविरोधः विकारादिभ्यः ॐ ॥ २.२.३५ ॥
- ॐ अन्त्यावस्थितेश्चोभयनित्यत्वाद्यविशेषत् ॐ ॥ २.२.३६ ॥
- ॐ पत्युरसामञ्जस्यात् ॐ ॥ २.२.३७ ॥

- ॐ संभन्धानुपपत्तेश्च ॐ ॥ २.२.३८ ॥
 ॐ अधिष्ठानानुपपत्तेश्च ॐ ॥ २.२.३९ ॥
 ॐ करणव्यञ्जने भोगादिभ्यः ॐ ॥ २.२.४० ॥
 ॐ अन्तवत्त्वमसर्वज्ञता वा ॐ ॥ २.२.४१ ॥
 ॐ उत्पत्त्यसम्भवात् ॐ ॥ २.२.४२ ॥
 ॐ न च कर्तुः करणम् ॐ ॥ २.२.४३ ॥
 ॐ विज्ञानादिभावे वा तदप्रतिषेधः ॐ ॥ २.२.४४ ॥
 ॐ विप्रतिषेधाच्च ॐ ॥ २.२.४५ ॥

एति श्रीमत्सूत्राद्वैपायनकृतब्रह्मसूत्रेषु

द्वितीयाध्यायस्य द्वितीयः पादः समाप्तः

- ॐ न वियदश्रुतेः ॐ ॥ २.३.१ ॥
 ॐ अस्ति तु ॐ ॥ २.३.२ ॥
 ॐ गौण्यसम्भवात् ॐ ॥ २.३.३ ॥
 ॐ शब्दाच्च ॐ ॥ २.३.४ ॥
 ॐ स्याच्चैकस्य ब्रह्मशब्दवत् ॐ ॥ २.३.५ ॥
 ॐ प्रतिज्ञालानिरव्यतिरेकाच्छब्देभ्यः ॐ ॥ २.३.६ ॥
 ॐ यावद्विकारं तु विभागे लोकावत् ॐ ॥ २.३.७ ॥
 ॐ येतेन मातरिश्वा व्याख्यातः ॐ ॥ २.३.८ ॥
 ॐ असम्भवस्तु सतोऽनुपपत्तेः ॐ ॥ २.३.९ ॥
 ॐ तेजोऽतस्तथा ज्ञ्याड ॐ ॥ २.३.१० ॥
 ॐ आपः ॐ ॥ २.३.११ ॥
 ॐ पृथिव्यधिकाररूपशब्दान्तरादिभ्यः ॐ ॥ २.३.१२ ॥
 ॐ तदभिधानादेव तु तल्विद्गात् सः ॐ ॥ २.३.१३ ॥

- ॐ विपर्ययेण तु क्मोऽत उपपद्यते य ॐ ॥ २.३.१४ ॥
- ॐ अन्तरा विज्ञानमनसी क्मेण तल्लिङ्गादिति
येन्नाविशेषात् ॐ ॥ २.३.१५ ॥
- ॐ यरायरव्यपाश्रयस्तु स्यात् तद्व्यपदेशो भाक्तः
तद्भावभावित्वात् ॐ ॥ २.३.१६ ॥
- ॐ नात्मा अश्रुतेर्नित्यत्वाख्य ताभ्यः ॐ ॥ २.३.१७ ॥
- ॐ झोऽत एव ॐ ॥ २.३.१८ ॥
- ॐ युक्तेश्च ॐ ॥ २.३.१९ ॥
- ॐ उल्कान्तिगत्यागतीनाम् ॐ ॥ २.३.२० ॥
- ॐ स्वात्मना योत्तरयोः ॐ ॥ २.३.२१ ॥
- ॐ नाशुरतत् श्रुतेरिति चेन्न एतराधिकारात् ॐ ॥ २.३.२२ ॥
- ॐ स्वशब्दोन्मानाभ्यां य ॐ ॥ २.३.२३ ॥
- ॐ अविशोधश्चन्दनवत् ॐ ॥ २.३.२४ ॥
- ॐ अवस्थितिवैशेष्यादिति चेन्नाव्युपगमाद्भृद्धि ङि ॐ ॥ २.३.२५ ॥
- ॐ गुणाद्भाऽऽलोकवत् ॐ ॥ २.३.२६ ॥
- ॐ व्यतिरेको गन्धवत् तथा य दर्शयति ॐ ॥ २.३.२७ ॥
- ॐ पृथगुपदेशात् ॐ ॥ २.३.२८ ॥
- ॐ तद्गुणसारत्वात्तु तद्व्यपदेशः प्राज्ञवत् ॐ ॥ २.३.२९ ॥
- ॐ यावदात्मभावित्वाख्य न दोषस्तद्दर्शनात् ॐ ॥ २.३.३० ॥
- ॐ पुंस्त्वादिवत्त्वस्य सतोऽभिव्यक्तियोगात् ॐ ॥ २.३.३१ ॥
- ॐ नित्योपलब्ध्यनुपलब्धिप्रसङ्गोऽन्यतरनियमो
वाऽन्यथा ॐ ॥ २.३.३२ ॥
- ॐ कर्ता शास्त्रार्थवत्त्वात् ॐ ॥ २.३.३३ ॥
- ॐ विदारोपदेशात् ॐ ॥ २.३.३४ ॥
- ॐ उपादानात् ॐ ॥ २.३.३५ ॥

- ॐ व्यपदेशाख्य ङियायां न येन्निरदेशविपर्ययः ॐ ॥ २.३.३६ ॥
- ॐ उपलब्धिवदनियमः ॐ ॥ २.३.३७ ॥
- ॐ शक्तिविपर्ययात् ॐ ॥ २.३.३८ ॥
- ॐ समाध्यभावाद्य ॐ ॥ २.३.३९ ॥
- ॐ यथा य तक्षोभयथा ॐ ॥ २.३.४० ॥
- ॐ परात्तु तच्छ्रुतेः ॐ ॥ २.३.४१ ॥
- ॐ कृतप्रयत्नोपेक्षस्तु विहितप्रतिषिद्धावैयर्थ्यादित्यः ॐ ॥ २.३.४२ ॥
- ॐ अंशो नानाव्यपदेशादन्यथा चापि
दाशकितवादित्वमधीयत अडे ॐ ॥ २.३.४३ ॥
- ॐ मन्त्रवर्णात् ॐ ॥ २.३.४४ ॥
- ॐ अपि स्मर्यते ॐ ॥ २.३.४५ ॥ पाठभेद अपि य स्मर्यते
ॐ प्रकाशादिवन्नैवं परः ॐ ॥ २.३.४६ ॥
- ॐ स्मरन्ति य ॐ ॥ २.३.४७ ॥
- ॐ अनुज्ञापारिहारौ देवसम्भन्धाज्जयोतिरादिवत् ॐ ॥ २.३.४८ ॥
- ॐ असन्तत्तेश्चाप्यतिकरः ॐ ॥ २.३.४९ ॥
- ॐ आभास अेव य ॐ ॥ २.३.५० ॥
- ॐ अदृष्टानियमात् ॐ ॥ २.३.५१ ॥
- ॐ अभिसन्ध्यादिव्यपि यैवम् ॐ ॥ २.३.५२ ॥
- ॐ प्रदेशादिति येन्नान्तर्भावात् ॐ ॥ २.३.५३ ॥

एति श्रीमत्कृष्णार्द्रैपायनकृतअभिसूत्रेषु

द्वितीयाध्यायस्य तृतीयः पाठः समाप्तः

- ॐ तथा प्राणाः ॐ ॥ २.४.१ ॥
- ॐ गौण्यसम्भवात् ॐ ॥ २.४.२ ॥
- ॐ प्रतिज्ञानुपरोधाख्य ॐ ॥ २.४.३ ॥ पाठभेद sUtra absent

- ॐ तत्प्राङ्श्रुतेश्च ॐ ॥ २.४.४ ॥
 ॐ तत्पूर्वकत्वाद्वायः ॐ ॥ २.४.५ ॥
 ॐ साम गतेर्विशेषितत्वाय्य ॐ ॥ २.४.६ ॥
 ॐ उस्ताद्यस्तु स्थितेऽतो नैवम् ॐ ॥ २.४.७ ॥
 ॐ आश्वश्च ॐ ॥ २.४.८ ॥
 ॐ श्रेष्ठश्च ॐ ॥ २.४.९ ॥
 ॐ न वायुङ्क्षिये पृथगुपदेशात् ॐ ॥ २.४.१० ॥
 ॐ यक्षुरादिवत् तत्सदृशिश्यादिव्यः ॐ ॥ २.४.११ ॥
 ॐ अकरात्वाय्य न दोषस्तथा ङि दर्शयति ॐ ॥ २.४.१२ ॥
 ॐ पञ्चवृत्तिर्मनोवद्व्यपदिश्यते ॐ ॥ २.४.१३ ॥
 ॐ आशुश्च ॐ ॥ २.४.१४ ॥
 ॐ ज्योतिराद्यधिष्ठानं तु तदामननात् ॐ ॥ २.४.१५ ॥
 ॐ प्राश्वता शब्दात् ॐ ॥ २.४.१६ ॥
 ॐ तस्य च नितयत्वात् ॐ ॥ २.४.१७ ॥
 ॐ त ऽन्ध्रियाणि तद्व्यपदेशान्यत्र श्रेष्ठात् ॐ ॥ २.४.१८ ॥
 ॐ भेदश्रुतेः ॐ ॥ २.४.१९ ॥
 ॐ वैलक्षण्याय्य ॐ ॥ २.४.२० ॥
 ॐ संज्ञामूर्तिकलृप्तिस्तु त्रिवृत्तुर्वत उपदेशात् ॐ ॥ २.४.२१ ॥
 ॐ मांसादि भौमं यथाशब्दमितरयोश्च ॐ ॥ २.४.२२ ॥
 ॐ वैशेष्यात्तु तद्वादस्तद्वादः ॐ ॥ २.४.२३ ॥

ॐ इति श्रीमत्कृष्णार्द्रैपायनकृतअमसूत्रेषु
 द्वितीयाध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः
 ॥ इति द्वितीयोऽध्यायः ॥

॥ अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

ॐ तदन्तरप्रतिपत्तौ रंजति सम्मशिष्यकतः

प्रश्ननिर्मुखाणाम्याम् ॐ ॥ ३.१.१ ॥

ॐ न्यात्मकत्वात्तु भूयस्त्वात् ॐ ॥ ३.१.२ ॥

ॐ प्राणगतेश्च ॐ ॥ ३.१.३ ॥

ॐ अग्न्यादिगतिश्रुतेरिति येन भाक्तत्वात् ॐ ॥ ३.१.४ ॥

ॐ प्रथमेऽश्रवणादिति येन ता अवे ल्युपपत्तेः ॐ ॥ ३.१.५ ॥

ॐ अश्रुतत्वादिति येन्नेष्टादिकारिणां प्रतीतेः ॐ ॥ ३.१.६ ॥

ॐ भाक्तं वाऽनात्मवित्वात् तथा छि दर्शयति ॐ ॥ ३.१.७ ॥

ॐ कृतात्ययेऽनुशयवान् दृष्टस्मृतिभ्याम् ॐ ॥ ३.१.८ ॥

पाठभेद 3.1.8 and 9 combined

ॐ यथेतमनेवं य ॐ ॥ ३.१.९ ॥

ॐ यरणादिति चेन्नोपलक्षणाद्यैति काष्ठाजिनः ॐ ॥ ३.१.१० ॥

ॐ आनर्थक्यमिति येन तदपेक्षत्वात् ॐ ॥ ३.१.११ ॥

ॐ सुकृतदृष्टते अवेति तु ङादरिः ॐ ॥ ३.१.१२ ॥

ॐ अनिष्टादिकारिणामपि य श्रुतम् ॐ ॥ ३.१.१३ ॥

ॐ संयमने त्वनुभूयेतरेषामारोहावरोहौ

तद्गतिदर्शनात् ॐ ॥ ३.१.१४ ॥

ॐ स्मरन्ति य ॐ ॥ ३.१.१५ ॥

ॐ अपि सप्त ॐ ॥ ३.१.१६ ॥

ॐ तत्रापि य तद्व्यापारादविरोधः ॐ ॥ ३.१.१७ ॥

ॐ विधाकर्मणोरिति तु प्रकृतत्वात् ॐ ॥ ३.१.१८ ॥

ॐ न तृतीये तथोपलब्धेः ॐ ॥ ३.१.१९ ॥

ॐ स्मर्यतेऽपि य लोके ॐ ॥ ३.१.२० ॥

ॐ दर्शनाभ्य ॐ ॥ ३.१.२१ ॥

- ॐ तृतीये शब्दावरोधः संशोऽजस्य ॐ ॥ ३.१.२२ ॥
 ॐ स्मरणाख्य ॐ ॥ ३.१.२३ ॥
 ॐ तत्साभावापत्तिरुपपत्तेः ॐ ॥ ३.१.२४ ॥
 ॐ नातिचिरेण विशेषात् ॐ ॥ ३.१.२५ ॥
 ॐ अन्याधिष्ठितेषु पूर्ववदभिलापात् ॐ ॥ ३.१.२६ ॥ (अन्याधिष्ठिते)
 ॐ अशुद्धमिति चेन्न शब्दात् ॐ ॥ ३.१.२७ ॥
 ॐ रेतः सिग्योगोऽथ ॐ ॥ ३.१.२८ ॥
 ॐ योनेः शरीरम् ॐ ॥ ३.१.२९ ॥

एति श्रीमत्कृष्णद्वैपायनकृतअभिसूत्रेषु

तृतीयाध्यायस्य प्रथमः पादः समाप्तः

- ॐ सन्ध्ये सृष्टिराड् डि ॐ ॥ ३.२.१ ॥
 ॐ निर्मातारं चैके पुत्राद्यश्च ॐ ॥ ३.२.२ ॥
 ॐ मायामात्रं तु कात्स्न्येनानभिव्यक्तस्वप्नत्वात् ॐ ॥ ३.२.३ ॥
 ॐ सूयकश्च डि श्रुतेः आयक्षते च तद्विदः ॐ ॥ ३.२.४ ॥
 ॐ पराभिधानात्तु तिरोहितं ततोऽप्यस्य बन्धविपर्ययौ ॐ ॥ ३.२.५ ॥
 ॐ देवयोगाद्वासोऽपि ॐ ॥ ३.२.६ ॥
 ॐ तदभावात् नोऽपि तच्छ्रुतेः आत्मनि च ॐ ॥ ३.२.७ ॥
 ॐ अतः प्रबोधोऽस्मात् ॐ ॥ ३.२.८ ॥
 ॐ स एव तु कर्मानुस्मृतिशब्दविधिभ्यः ॐ ॥ ३.२.९ ॥
 ॐ मुग्धेऽर्धसम्पत्तिर्परिशेषात् ॐ ॥ ३.२.१० ॥
 ॐ न स्थानतोऽपि परस्योभयलिङ्गं सर्वत्र डि ॐ ॥ ३.२.११ ॥
 ॐ न भेदादिति चेन्न प्रत्येकमतद्वयनात् ॐ ॥ ३.२.१२ ॥
 ॐ अपि चैवमेके ॐ ॥ ३.२.१३ ॥
 ॐ अङ्गपवदेव डि तत्प्रधानत्वात् ॐ ॥ ३.२.१४ ॥

ॐ प्रकाशवय्यावैयर्थ्यात् ॐ (प्रकाशवय्यावैयर्थ्यम्) ॥ ३.२.१५ ॥

ॐ आलु य तन्मात्रम् ॐ ॥ ३.२.१६ ॥

ॐ दर्शयति याथोऽपि स्मर्यते ॐ ॥ ३.२.१७ ॥

ॐ अत एव योपमा सूर्यकाट्टिवत् ॐ ॥ ३.२.१८ ॥

ॐ अम्बुवदग्रलपात्तु न तथात्वम् ॐ ॥ ३.२.१९ ॥

ॐ वृद्धिद्रासभाक्त्वमन्तर्भावात्
 उभयसामञ्जस्यादिवत् ॐ ॥ ३.२.२० ॥

ॐ दर्शनाय्य ॐ ॥ ३.२.२१ ॥

ॐ प्रकृतैतावत्त्वं हि प्रतिषेधति ततो ब्रवीति
 य भूयः ॐ ॥ ३.२.२२ ॥

ॐ तदव्यक्तमालु हि ॐ ॥ ३.२.२३ ॥

ॐ अपि संराधने प्रत्यक्षानुमानाभ्याम् ॐ ॥ ३.२.२४ ॥

ॐ प्रकाशवय्यावैशेष्यं ॐ ॥ ३.२.२५ ॥

पाठभेद 3.2.25 and 26 combined

ॐ प्रकाशश्च कर्मण्यभ्यासात् ॐ ॥ ३.२.२६ ॥

ॐ अतोऽनन्तेन तथा हि लिङ्गम् ॐ ॥ ३.२.२७ ॥

ॐ उभयव्यपदेशान्तु अल्लिङ्गुलवत् ॐ ॥ ३.२.२८ ॥

ॐ प्रकाशाश्रयवद्वा तेजस्त्वात् ॐ ॥ ३.२.२९ ॥

ॐ पूर्ववद्वा ॐ ॥ ३.२.३० ॥

ॐ प्रतिषेधाय्य ॐ ॥ ३.२.३१ ॥

ॐ परमतस्सेतून्मानसंभन्धभेदव्यपदेशेभ्यः ॐ ॥ ३.२.३२ ॥

ॐ दर्शनात् ॐ ॥ ३.२.३३ ॥

ॐ बहुद्ध्यर्थः पादवत् ॐ ॥ ३.२.३४ ॥

ॐ स्थानविशेषात्प्रकाशादिवत् ॐ ॥ ३.२.३५ ॥

ॐ उपपत्तेश्च ॐ ॥ ३.२.३६ ॥

ॐ तथाऽन्यप्रतिषेधात् ॐ ॥ ३.२.३७ ॥

ॐ अनेन सर्वगतत्वमायामयशब्दादित्यः ॐ ॥ ३.२.३८ ॥

ॐ कृलमत उपपत्तेः ॐ ॥ ३.२.३९ ॥

ॐ श्रुतत्वाच्च ॐ ॥ ३.२.४० ॥

ॐ धर्मं जैमिनिः अत एव ॐ ॥ ३.२.४१ ॥

ॐ पूर्वं तु भादरायणो ङेतुव्यपदेशात् ॐ ॥ ३.२.४२ ॥

इति श्रीमत्कृष्णार्द्रैपायनकृतब्रह्मसूत्रेषु

तृतीयाध्यायस्य द्वितीयः पादः समाप्तः

ॐ सर्ववेदान्तप्रत्ययं बोधनाद्यविशेषात् ॐ ॥ ३.३.१ ॥

ॐ भेदान्नेति येदकस्यामपि ॐ ॥ ३.३.२ ॥

ॐ स्वाध्यायस्य तथात्वेन हि समाचारेऽधिकाराच्च ॐ ॥ ३.३.३ ॥

पाठभेद + समाचारेऽधिकाराच्च सववच्च तन्नियमः

ॐ सलिलवच्च तन्नियमः ॐ ॥ ३.३.४ ॥

ॐ दर्शयति च ॐ ॥ ३.३.५ ॥

ॐ उपसंखारोऽर्थाभेदाद्विधिशेषवत्समाने च ॐ ॥ ३.३.६ ॥

ॐ अन्यथात्वं च शब्दादिति चेन्नाविशेषात् ॐ ॥ ३.३.७ ॥

ॐ न वा प्रकरणाभेदात्परोवरीयस्त्वादिवत् ॐ ॥ ३.३.८ ॥

ॐ संज्ञातश्चेत्तदुक्तमस्ति तु तदपि ॐ ॥ ३.३.९ ॥

ॐ प्राप्तेश्च समञ्जसम् ॐ ॥ ३.३.१० ॥

ॐ सर्वाभेदादन्यत्रेमे ॐ ॥ ३.३.११ ॥

ॐ आनन्दादयः प्रधानस्य ॐ ॥ ३.३.१२ ॥

ॐ प्रियशिरस्त्वाद्यप्राप्तिरुपपत्त्यापत्तयौ हि भेदे ॐ ॥ ३.३.१३ ॥

ॐ एतरे त्वर्थसामान्यात् ॐ ॥ ३.३.१४ ॥

- ॐ आध्यानाय प्रयोजनाभावात् ॐ ॥ ३.३.१५ ॥
- ॐ आत्मशब्दाख्य ॐ ॥ ३.३.१६ ॥
- ॐ आत्मगृहीतिरितरवदुत्तरात् ॐ ॥ ३.३.१७ ॥
- ॐ अन्वयादिति येत्स्यादवधारणात् ॐ ॥ ३.३.१८ ॥
- ॐ कार्याभ्यानादपूर्वम् ॐ ॥ ३.३.१९ ॥
- ॐ समान अवेग्याभेदात् ॐ ॥ ३.३.२० ॥
- ॐ संबन्धादेवमन्त्रापि ॐ ॥ ३.३.२१ ॥
- ॐ न वा विशेषात् ॐ ॥ ३.३.२२ ॥
- ॐ दर्शयति य ॐ ॥ ३.३.२३ ॥
- ॐ सम्भृतिद्युव्याम्यपि यातः ॐ ॥ ३.३.२४ ॥
- ॐ पुरुषविद्यायामिव येतरेषामनाम्नात् ॐ ॥ ३.३.२५ ॥
- ॐ वेधाद्यर्थभेदात् ॐ ॥ ३.३.२६ ॥
- ॐ डानौ तूपायनशब्दशेषात् कुशाञ्छन्दस्त्युपगानवत्
तदुक्तम् ॐ ॥ ३.३.२७ ॥
- ॐ साम्पराये तर्तव्याभावात् तथा ङ्यन्ते ॐ ॥ ३.३.२८ ॥
- ॐ छन्दत उभयाविरोधात् ॐ ॥ ३.३.२९ ॥
- ॐ गतेरर्थवत्त्वमुभयथाऽन्यथा ङि विरोधः ॐ ॥ ३.३.३० ॥
- ॐ उपपन्नस्तल्लक्षणार्थोपलब्धेः लोडवत् ॐ ॥ ३.३.३१ ॥
- ॐ अनियमः सर्वेषामविरोधश्शब्दानुमानाभ्याम् ॐ ॥ ३.३.३२ ॥
- ॐ यावदधिकारमवस्थितिराधिकारिकाणाम् ॐ ॥ ३.३.३३ ॥
- ॐ अक्षरधियां त्वविरोधः
सामान्यतद्भावाभ्यामौपसदवत्तदुक्तम् ॐ ॥ ३.३.३४ ॥
- ॐ धयदाभननात् ॐ ॥ ३.३.३५ ॥
- ॐ अन्तरा भूतग्रामवदिति येत् तदुक्तम् ॐ ॥ ३.३.३६ ॥
- ॐ अन्यथा भेदानुपपत्तिरित्येन्नोपदेशवत् ॐ ॥ ३.३.३७ ॥

- ॐ व्यतिहारो विशिषन्ति हीतरप्रत् ॐ ॥ ३.३.३८ ॥
- ॐ सैव हि सत्याद्यः ॐ ॥ ३.३.३९ ॥
- ॐ कामादितरत्र तत्र य आयतनादित्यः ॐ ॥ ३.३.४० ॥
- ॐ आदारादलोपः ॐ ॥ ३.३.४१ ॥
- ॐ उपस्थितेस्तद्वचनात् ॐ ॥ ३.३.४२ ॥
- ॐ तन्निर्धारणार्थनियमस्तदृष्टैर्पृथग्ध्यप्रतिबन्धः
 क्लृप्तम् ॐ ॥ ३.३.४३ ॥
- ॐ प्रदानवदेव हि तदुक्तम् ॐ ॥ ३.३.४४ ॥
- ॐ विद्गभूयस्त्वात्तद्धि बलीयस्तदपि ॐ ॥ ३.३.४५ ॥
- ॐ पूर्वविकल्पः प्रकरणात्स्यात्त्रियामानसवत् ॐ ॥ ३.३.४६ ॥
- ॐ अतिदेशाच्च ॐ ॥ ३.३.४७ ॥
- ॐ विधैव तु निर्धारणात् ॐ ॥ ३.३.४८ ॥
- ॐ दर्शनाच्च ॐ ॥ ३.३.४९ ॥
- ॐ श्रुत्यादिबलीयस्त्वाच्च न बाधः ॐ ॥ ३.३.५० ॥
- ॐ अनुबन्धादित्यः ॐ ॥ ३.३.५१ ॥
- ॐ प्रज्ञान्तरपृथक्त्ववद्दृष्टिश्च तदुक्तम् ॐ ॥ ३.३.५२ ॥
- ॐ न सामान्यादध्युपलब्धैर्भूत्युवन्नहि लोकापत्तिः ॐ ॥ ३.३.५३ ॥
- ॐ परेषां य शब्दस्य ताद्विध्यं भूयस्त्वात्त्वनुबन्धः ॐ ॥ ३.३.५४ ॥
- ॐ ओक आत्मनः शरीरे भावात् ॐ ॥ ३.३.५५ ॥
- ॐ व्यतिरेकस्तद्भावभावित्वान्न तूपलब्धिवत् ॐ ॥ ३.३.५६ ॥
- ॐ अद्गावबद्धास्तु न शाभासु हि प्रतिवेदम् ॐ ॥ ३.३.५७ ॥
- ॐ मन्त्रादिवद्भाविरोधः ॐ ॥ ३.३.५८ ॥
- ॐ भूमः क्तुवज्जयायस्त्वं तथा य दर्शयति ॐ ॥ ३.३.५९ ॥
- ॐ नानाशब्दादिभेदात् ॐ ॥ ३.३.६० ॥
- ॐ विकल्पो विशिष्टकृतत्वात् ॐ ॥ ३.३.६१ ॥

ॐ काम्यास्तु यथाकामं समुख्यीयेरन्न वा पूर्वोत्पन्नावात् ॐ ॥ ३.३.६२ ॥

ॐ अङ्गेषु यथाश्रयभावः ॐ ॥ ३.३.६३ ॥

ॐ शिष्टेश्च ॐ ॥ ३.३.६४ ॥

ॐ समाहारात् ॐ ॥ ३.३.६५ ॥

ॐ गुणसाधारण्यश्रुतेश्च ॐ ॥ ३.३.६६ ॥

ॐ न वा तत्सङ्भावश्रुतेः ॐ ॥ ३.३.६७ ॥

ॐ दर्शनाख्य ॐ ॥ ३.३.६८ ॥

एति श्रीमत्कृष्णार्द्रैपायनकृतब्रह्मसूत्रेषु

तृतीयाध्यायस्य तृतीयः पाठः समाप्तः

ॐ पुरुषार्थोऽतः शब्दादिति भादरायणः ॐ ॥ ३.४.१ ॥

ॐ शेषत्वात्पुरुषार्थवाद्यो यथाऽन्येष्विति जैमिनिः ॐ ॥ ३.४.२ ॥

ॐ आचारदर्शनात् ॐ ॥ ३.४.३ ॥

ॐ तच्छ्रुतेः ॐ ॥ ३.४.४ ॥

ॐ समन्वारम्भात् ॐ ॥ ३.४.५ ॥

ॐ तद्गतो विधानात् ॐ ॥ ३.४.६ ॥

ॐ नियमाख्य ॐ ॥ ३.४.७ ॥

ॐ अधिकोपदेशात्तु भादरायणस्यैवं तद्दर्शनात् ॐ ॥ ३.४.८ ॥

ॐ तुल्यं तु दर्शनम् ॐ ॥ ३.४.९ ॥

ॐ असार्वात्रिकी ॐ ॥ ३.४.१० ॥

ॐ विभागाः शतवत् ॐ ॥ ३.४.११ ॥

ॐ अध्ययनमात्रवतः ॐ ॥ ३.४.१२ ॥

ॐ नाविशेषात् ॐ ॥ ३.४.१३ ॥

ॐ स्तुतयेऽनुमतिर्वा ॐ ॥ ३.४.१४ ॥

- ॐ कामकारेण चैके ॐ ॥ ३.४.१५ ॥
- ॐ उपमर्दं च ॐ ॥ ३.४.१६ ॥
- ॐ अध्वरेतस्सु च शब्दे छि ॐ ॥ ३.४.१७ ॥
- ॐ परामर्शं जैमिनिरथोदना यापवदिति छि ॐ ॥ ३.४.१८ ॥
- ॐ अनुष्ठेयं बाहुरायणः साम्यश्रुतेः ॐ ॥ ३.४.१९ ॥
- ॐ विधिर्वा धारणवत् ॐ ॥ ३.४.२० ॥
- ॐ स्तुतिमात्रमुपादानादिति चेन्नापूर्वत्वात् ॐ ॥ ३.४.२१ ॥
- ॐ भावशब्दाख्य ॐ ॥ ३.४.२२ ॥
- ॐ पारिष्ववार्था षति येन विशेषितत्वात् ॐ ॥ ३.४.२३ ॥
- ॐ तथा चैकवाक्योपबन्धात् ॐ ॥ ३.४.२४ ॥
- ॐ अत एव याग्रीन्धनाधनपेक्षा ॐ ॥ ३.४.२५ ॥
- ॐ सर्वापेक्षा च यज्ञादिश्रुतेः अश्रवत् ॐ ॥ ३.४.२६ ॥
- ॐ शमदमाद्युपेतः स्यात्तथाऽपि तु तद्विधेस्तदङ्गतया
तेषामवश्यानुष्ठेयत्वात् ॐ ॥ ३.४.२७ ॥
- ॐ सर्वान्नानुमतिश्च प्राणान्त्यये तद्दर्शनात् ॐ ॥ ३.४.२८ ॥
- ॐ अबाधाख्य ॐ ॥ ३.४.२९ ॥
- ॐ अपि स्मर्यते ॐ ॥ ३.४.३० ॥
- ॐ शब्दश्चातोऽकामयारे ॐ ॥ ३.४.३१ ॥
- ॐ विहितत्वाख्याश्रमकर्मापि ॐ ॥ ३.४.३२ ॥
- ॐ सङ्कारित्वेन च ॐ ॥ ३.४.३३ ॥
- ॐ सर्वथापि तु त एवोभयलिङ्गात् ॐ ॥ ३.४.३४ ॥
- ॐ अनभिभवं च दर्शयति ॐ ॥ ३.४.३५ ॥
- ॐ अन्तरा यापि तु तद्दृष्टेः ॐ ॥ ३.४.३६ ॥
- ॐ अपि स्मर्यते ॐ ॥ ३.४.३७ ॥
- ॐ विशेषणानुग्रहं च ॐ ॥ ३.४.३८ ॥

- ૐ અતસ્તિત્વતરજ્જયાથો લિડ્ગાચ્ય ૐ ॥ ૩.૪.૩૯ ॥
- ૐ તદ્ભૂતસ્ય તુ તદ્ભાવો જૈમિનેરપિ
નિયમાતદ્રૂપાડભાવેભ્યઃ ૐ ॥ ૩.૪.૪૦ ॥
- ૐ ન ચાધિકારિકમપિ પતનાનુમાનાત્તદયોગાત્ ૐ ॥ ૩.૪.૪૧ ॥
- ૐ ઉપપૂર્વમપીત્યેકે ભાવશામનવત્તદુક્તમ્ ૐ ॥ ૩.૪.૪૨ ॥
- ૐ બહિસ્તૂભયથાપિ સ્મૃતેરાચારાચ્ય ૐ ॥ ૩.૪.૪૩ ॥
- ૐ સ્વામિનઃ શ્રુતેરિત્યાત્રેયઃ ૐ ॥ ૩.૪.૪૪ ॥
- ૐ આર્ત્વિજ્યમિત્યૌડુલોમિઃ તસ્મૈ હિ પરિક્રિયતે ૐ ॥ ૩.૪.૪૫ ॥
- ૐ સહકાર્યન્તરવિધિઃ પક્ષેણ તૃતીયં તદ્ભૂતો
વિદ્યાદિવત્ ૐ ॥ ૩.૪.૪૬ ॥
- પાઠભેદ શ્રુતેશ્ચ added to 3.4.46
- ૐ કૃત્સ્નભાવાત્તુ ગૃહિણોપસંહારઃ ૐ ॥ ૩.૪.૪૭ ॥
- ૐ મૌનવદિતરેષામપ્યુપદેશાત્ ૐ ॥ ૩.૪.૪૮ ॥
- ૐ અનાવિષ્કુર્વન્નવચાત્ ૐ ॥ ૩.૪.૪૯ ॥
- ૐ ઐહિકમપ્રસ્તુતપ્રતિબન્ધે તદ્દર્શનાત્ ૐ ॥ ૩.૪.૫૦ ॥
- ૐ એવં મુક્તિકૃલાનિયમસ્તદવસ્થાવધૃતેસ્તદવસ્થાવધૃતેઃ ૐ ॥ ૩.૪.૫૧ ॥
- ઇતિ શ્રીમત્કૃષ્ણદ્વૈપાયનકૃતબ્રહ્મસૂત્રેષુ
તૃતીયાધ્યાયસ્ય ચતુર્થઃ પાઠઃ સમાપ્તઃ
॥ ઇતિ તૃતીયોઽધ્યાયઃ ॥

॥ અથ ચતુર્થોઽધ્યાયઃ ॥

- ૐ આવૃત્તિઃ અસકૃદ્દુપદેશાત્ ૐ ॥ ૪.૧.૧ ॥
- ૐ લિડ્ગાચ્ય ૐ ॥ ૪.૧.૨ ॥
- ૐ આત્મેતિ તૂપગચ્છન્તિ ગ્રાહયન્તિ ચ ૐ ॥ ૪.૧.૩ ॥
- ૐ ન પ્રતીકે ન હિ સઃ ૐ ॥ ૪.૧.૪ ॥

- ॐ अहमदृष्टिरुत्कर्षात् ॐ ॥ ४.१.५ ॥
 ॐ आदित्यादिमतयश्चाङ्ग उपपत्तेः ॐ ॥ ४.१.६ ॥
 ॐ आसीनस्सम्भवात् ॐ ॥ ४.१.७ ॥
 ॐ ध्यानाख्य ॐ ॥ ४.१.८ ॥
 ॐ अयत्नं यापेक्ष्य ॐ ॥ ४.१.९ ॥
 ॐ स्मरन्ति य ॐ ॥ ४.१.१० ॥
 ॐ यत्रैकाग्रता तत्राविशेषात् ॐ ॥ ४.१.११ ॥
 ॐ आ प्रायज्ञात्तत्रापि हि दृष्टम् ॐ ॥ ४.१.१२ ॥
 ॐ तदधिगम उत्तरपूर्वाद्ययोरश्लेषविनाशौ
 तद्व्यपदेशात् ॐ ॥ ४.१.१३ ॥
 ॐ एतरस्यायेवमसंश्लेषः पाते तु ॐ ॥ ४.१.१४ ॥
 ॐ अनारब्धकार्ये एव तु पूर्वे तदवधेः ॐ ॥ ४.१.१५ ॥
 ॐ अग्निहोत्रादि तु तत्कार्यायेव तदर्शनात् ॐ ॥ ४.१.१६ ॥
 ॐ अतोऽन्यदपीत्येकेषामुभयोः ॐ ॥ ४.१.१७ ॥
 ॐ यद्येव विद्ययेति हि ॐ ॥ ४.१.१८ ॥
 ॐ भागेन त्वितरे क्षपयित्वा सम्पत्स्यते ॐ ॥ ४.१.१९ ॥
 एति श्रीमत्कृष्णार्द्रैपायनकृतअभिसूत्रेषु

यतुर्थाध्यायस्य प्रथमः पादः समाप्तः

- ॐ वाङ्मनसि दर्शनाच्छब्दाख्य ॐ ॥ ४.२.१ ॥
 ॐ अत एव य सर्वाण्यनु ॐ ॥ ४.२.२ ॥
 ॐ तन्मनः प्राण उत्तरात् ॐ ॥ ४.२.३ ॥
 ॐ सोऽध्यक्षे तद्गुणमादित्यः ॐ ॥ ४.२.४ ॥
 ॐ भूतेषु तच्छ्रुतेः ॐ ॥ ४.२.५ ॥
 ॐ नैकस्मिन् दर्शयतो हि ॐ ॥ ४.२.६ ॥

ॐ समाना यासृत्युपकृमादमृतत्वं यानुपोष्य ॐ ॥ ४.२.७ ॥

ॐ तदधीतेः संसारव्यपदेशात् ॐ ॥ ४.२.८ ॥

ॐ सूक्ष्मं प्रमाणातश्च तथोपलब्धेः ॐ ॥ ४.२.९ ॥

ॐ नोपमर्दनातः ॐ ॥ ४.२.१० ॥

ॐ अस्यैव योपपत्तेरुष्मा ॐ ॥ ४.२.११ ॥

ॐ प्रतिषेधादिति चेन्न शारीरात् ॐ ॥ ४.२.१२ ॥

ॐ स्पष्टो ल्येकेषाम् ॐ ॥ ४.२.१३ ॥

ॐ स्मर्यते च ॐ ॥ ४.२.१४ ॥

ॐ तानि परे तथा ल्याड ॐ ॥ ४.२.१५ ॥

ॐ अविभागो वचनात् ॐ ॥ ४.२.१६ ॥

ॐ तदोकोऽग्रज्वलनं तत्प्रकाशितद्वारे

विद्यासामर्थ्यात्तच्छेषगत्यनुस्मृतियोगाख्य ङादानुगृहीताः

शताधिक्या ॐ ॥ ४.२.१७ ॥

ॐ रश्म्यनुसारी ॐ ॥ ४.२.१८ ॥

ॐ निशि नेति चेन्न संभन्यात् ॐ ॥ ४.२.१९ ॥

पाठभेद 4.2.19 and 20 combined

ॐ यावद्देहभावित्वाद्दर्शयति च ॐ ॥ ४.२.२० ॥

ॐ अतश्चायनेऽपि दक्षिणे ॐ ॥ ४.२.२१ ॥

ॐ योगिनः प्रति स्मर्यते स्मार्ते चैते ॐ ॥ ४.२.२२ ॥

इति श्रीमत्सूत्राद्वैपायनकृतब्रह्मसूत्रेषु

चतुर्थाध्यायस्य द्वितीयः पाठः समाप्तः

ॐ अर्चिरादिना तत्प्रथितेः ॐ ॥ ४.३.१ ॥

ॐ वायुशब्दादविशेषविशेषाभ्याम् ॐ ॥ ४.३.२ ॥

ॐ तटितोऽपि वरुणः संभन्यात् ॐ ॥ ४.३.३ ॥

- ॐ आतिवाडिकस्तल्लिङ्गात् ॐ ॥ ४.३.४ ॥
 ॐ उभयव्यामोडात्तत्सिद्धेः ॐ ॥ ४.३.५ ॥
 ॐ वैद्युतेनैव ततस्तच्छ्रुतेः ॐ ॥ ४.३.६ ॥
 ॐ कार्यं बाहिरिरस्य गत्युपपत्तेः ॐ ॥ ४.३.७ ॥
 ॐ विशेषितत्वाच्च ॐ ॥ ४.३.८ ॥
 ॐ सामीप्यात्तु तद्व्यपदेशः ॐ ॥ ४.३.९ ॥
 ॐ कार्यात्यये तदध्यक्षेण सहातः परमभिधानात् ॐ ॥ ४.३.१० ॥
 ॐ स्मृतेश्च ॐ ॥ ४.३.११ ॥
 ॐ परं जैमिनिर्मुष्यत्वात् ॐ ॥ ४.३.१२ ॥
 ॐ दर्शनाच्च ॐ ॥ ४.३.१३ ॥
 ॐ न च कार्यं प्रतिपत्त्यसिन्धिः ॐ ॥ ४.३.१४ ॥
 ॐ अप्रतीकालम्भनात्रयतीति बाहुरायणरुभयथा च
 दोषात् तद्धतुश्च ॐ ॥ ४.३.१५ ॥
 ॐ विशेषं च दर्शयति ॐ ॥ ४.३.१६ ॥

एति श्रीमत्कृष्णद्वैपायनकृतअष्टसूत्रेषु

चतुर्थाध्यायस्य तृतीयः पादः समाप्तः

- ॐ सम्पद्याविधाय स्वेनशब्दात् ॐ ॥ ४.४.१ ॥
 ॐ मुक्तः प्रतिज्ञानात् ॐ ॥ ४.४.२ ॥
 ॐ आत्मा प्रकरणात् ॐ ॥ ४.४.३ ॥
 ॐ अविभागेन दृष्टत्वात् ॐ ॥ ४.४.४ ॥
 ॐ ब्राह्मणेण जैमिनिरुपन्यासादित्यः ॐ ॥ ४.४.५ ॥
 ॐ चितिमात्रेण तदात्मकत्वादित्यौदुलोभिः ॐ ॥ ४.४.६ ॥
 ॐ अवेमभ्युपन्यासात्पूर्वभावादविरोधं बाहुरायणः ॐ ॥ ४.४.७ ॥
 ॐ सकुल्पादेव च तच्छ्रुतेः ॐ ॥ ४.४.८ ॥

ॐ અત એવ ચાનન્યાધિપતિઃ ॐ ॥ ૪.૪.૯ ॥

ॐ અભાવં બાદરિરાહ હ્યેવમ્ ॐ ॥ ૪.૪.૧૦ ॥

ॐ ભાવં જૈમિનિર્વિકલ્યામ્નાત્ ॐ ॥ ૪.૪.૧૧ ॥

ॐ દ્વાદશાહવદુભયવિધં બાદરાયણોડતઃ ॐ ॥ ૪.૪.૧૨ ॥

ॐ તન્વભાવે સન્ધ્યવદુપપત્તેઃ ॐ ॥ ૪.૪.૧૩ ॥

ॐ ભાવે જાગ્રદ્ભૂત્ ॐ ॥ ૪.૪.૧૪ ॥

ॐ પ્રદીપવદાવેશઃ તથા હિ દર્શયતિ ॐ ॥ ૪.૪.૧૫ ॥

ॐ સ્વાપ્યયસમ્પત્યોરન્યતરાપેક્ષમાવિષ્કૃતં હિ ॐ ॥ ૪.૪.૧૬ ॥

ॐ જગદ્વ્યાપારવર્જમ્ ॐ ॥ ૪.૪.૧૭ ॥

પાઠભેદ 4.4.17 and 18 combined

ॐ પ્રકરણાદસન્નિહિતત્વાચ્ય ॐ ॥ ૪.૪.૧૮ ॥

ॐ પ્રત્યક્ષોપદેશાદિતિ ચેન્નાધિકારિકમાણ્ડલસ્થોક્તેઃ ॐ ॥ ૪.૪.૧૯ ॥

ॐ વિકારાવર્તિ ચ તથા હિ દર્શયતિ ॐ ॥ ૪.૪.૨૦ ॥

ॐ સ્થિતિમાહ દર્શયતશ્ચૈવં પ્રત્યક્ષાનુમાને ॐ ॥ ૪.૪.૨૧ ॥

ॐ ભોગમાત્રસામ્યલિડ્ગાચ્ય ॐ ॥ ૪.૪.૨૨ ॥

ॐ અનાવૃત્તિઃ શબ્દાદનાવૃત્તિઃ શબ્દાત્ ॐ ॥ ૪.૪.૨૩ ॥

ઇતિ શ્રીમત્કૃષ્ણદ્વૈપાયનકૃતબ્રહ્મસૂત્રેષુ
ચતુર્થાધ્યાયસ્ય ચતુર્થઃ પાદઃ સમાપ્તઃ
॥ ઇતિ ચતુર્થોઽધ્યાયઃ ॥

ભારતીરમણમુખ્યપ્રાણાન્તર્ગત શ્રીકૃષ્ણાર્પણમસ્તુ

Encoded and proofread by Shrisha Rao

Corrected by Dima Muzhetsky dimamuzhetsky at yahoo.com

pdf was typeset on September 16, 2024

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

